

Ял хуҗалых производствинче

Кашни каҗ түпере җалтәр җунтәр

“Кашни каҗ түпере җалтәр җунтәр. Пирән вара ун патне чаранмасар антәлмалла”, – философилле шу-хәшлавпа еҗсләрә хәйән каласәвне икә уйах каялла “Хлебобор” ял хуҗалых производство кооперативне хәйән харпәрләхне илсе унән никәсә җинче “Хлебобор” агрофирма” чикәллә явапләхлә общество йөркелесе юхәнчәк шайне җитнә хуҗалых харпәрләхри “Лидер” агрофирма” чикәллә явапләхлә обществопа пәрле аталану сүләне уттарма төв тунә генеральнай директор Эдуард Валерьевич МОЧАЛОВ. Района җенә технологисен варкәшне суләмлә илсе килнә ертүҗәне Республика күнә умән район хаҗачән ял хуҗалых пайән ертүҗи Анатолий БЕЛОВ төл пулнә, җершыҗера РФ Президентчән наци проектәсем (унта ял хуҗалых те пур) тымарланнә вәхәтра малашләхә пәхәкан җам-рәк ертүҗә мәнле шухәшсәмпә еҗленеппә паллашнә.

С. Петровпа М. Воробьев техникана еҗе тухма хатәр-лещә.

– Эдуард Валерьевич, ял хуҗалыхынчи пәтәм еҗ-пуҗ сур акирен пусланат. Мәнне асра юлчә вәл тата хәри еҗ җине пәр вәхәтрах “симәс еҗ җине” хатәр-лещесине мәнле йөркелер?

– Пысәк каләпәшлә йыту патәр, анчах сур акине хатәр-лещәне пусланаранпа паян кунччен те ала усса ларманчи еҗсәне май пур таран вәхәтра пурнаҗлама пулашрә. Анланатпәр, паян хәватлән малалла утас те-сен еҗлемелле, еҗлемелле татах та еҗлемелле. Җакән-та иртнә керкунне РФ Президентчә сүл панә наци проектәсем хавхалантару күрәсчә. Вәсем, хресченсем тахсанах кәтнә пулашусем, җер еҗсәне аталану сүлне пур өнлә усса парасчә. Кун-нашкәллипе уса курмасар тама юрамаст. Эпир җапла таватпәр та. Кәҗалхи сур

Николай Макаров “симәс еҗ сири” хастар-сенчен пәри.

акире эпир пәтәмпе 2000 гектара яхән җер җинчә уй-хир еҗсәсем ирттертәмәр. Хәш-пәр җерте, тен, кәшт каярах та юлтәмәр пулә, анчах акман-лартман, шу-ратман ана юлмарә. Сур акипе пәр вәхәтрах вьлхә апачә хатәрлеме те хатәр-лещәлеме пулчә. Җак төллемәле юсавсәсен брига-да малаарах еҗ пуларә. Каярахпа ку еҗе вьлхә апачә янтәлама ятарласа хатәрленә механизаторсен бригади күләнчә. Паян пәхә-тап та вәсем япәх мар еҗсләрә, ума лартнә пәррәмәш төллемәле пурнаҗ-ларәс. Җапла вара паян ир-тен пуласа качсәнех кирте утә хатәрлещәне еҗ чарән-масть. Кунта манән ротор-ла косилкәпа еҗскен Юрий Васильева Вениамин Яш-кова (икә тракторпа), Е-302

косилкәпа пәр экипажра еҗскен Виталий Трофимов тата Николай Макаров ме-ханизаторсене, пресс-под-борщиксәмпә еҗскенсәне, агрегатсәне еҗе юсавлә кә-ларассипе сахал мар тә-рәшнә тата паян та вәсәне пәхса тарассипе пысәк тимләх уйәракан Сергей Петров газоелектросвар-щикпа гараж заведующине Михаил Воробьева ырапа паләртас килет. Еҗсем вәй илещә кәна-ха, җавәнпа та умри еҗсәнех ытти механи-затор-водительсәмпә те на-мәс курмасса шанатәп. Ка-ласа хәвармалла, Е-302 ко-силка паян уяр кунпа туллин уса курас төллемәле таләкә-пех хирте еҗлет.

– Эсир каланә хәш-пәр йывәрләхсәмпә хәвәр хар-пәрләхә сур акине тухас умән “Хлебобор” хуҗалых илнине те җыһәннә-тәр, Астан тухрә-ха ку шухәш?

– Тәрәс асархарәр. Шу-хәшә асартран тухни җак сүл җине таратрә. Йывәр-ләхсәмпә пулчәс – эпир вәсә-не җентертәмәр, йывәрләх-сәмпә пулчәс – эпир вәсәне хатәр. Җак еҗ апрелә вәсәне мар, пәр уйах мала-ра пулса иртнә пулсан, сурхи уй-хир еҗсәне төл-ләнрәх хатәрленә пуларат-тамәр. Еҗ-пуҗ вара урахлах пулса тухрә.

– Ку аван. Паян җер еҗсәне җитсә хәл күнәсем валли вьлхә апачә ытлә-җитлә хатәрлещәне тар-машат. Сирән вьлхә кәтәвнә үстерме плансем пуррине кура ку еҗ “Лидер-па” “Хлебоборшән” та айк-нинчә тамастә ентә. – Паллах. Паян Ярапай-кассинче сумалли енесем 100 пуҗ пулсан, султаләк еҗсәне ку кәтәвә 150 пуҗа ситерес еҗ пулсаннә ентә. “Хлебобор” та 200 пуҗ вьрнаҗмаләх сарая пәтәмпәх сумалли енесем-пе тултарах төллемәле пур. Җакна тавәпәр та. Асаннә төллемәле кура пыратә те ентә вьлхә апачә хатәрлес еҗ. Кәҗал пирән пәтәмпе пурнаҗларамәр. Калатәп, малашнехи сүлсәнех кунти җер еҗсәне паләрмалла у-шәнүсем пулчә, хуҗалыхра вьлхәх отраслә малти вьра-на тухә. Җавна май тыра-пула мар, паха сенаж валли пәрса йышши культураҗсем-пе нумай сүл үсәкән курак-сәмпә акса үстерессе малти вьранта пулчә. – Вәхәт нумаях иртмерә пулсан та, емәтсәмпә пур-наҗа кәнин пусламәш утә-мәсем пур-и? – “Хлебобор” хуҗалыхран

пирән пата таләкра 250 килограмм сәт паракан 80 ене күсрә. Кирек-хәш хуҗалых ертүҗи те пәр бидон сәтпе инсех каяс сүккине пәлет. Җапла вара хамәрән “Лидерти” опытпа хәспәшал-ланса енесәне тарантарас технологије җенәтрәмәр, енесән йышнә үстертәмәр те паян икә уйах каяллахин-чен 6 хут ытларах сәт сават-пәр. Ку вәл чәрә укса-җке. Җавәнпа пәрлех “Хлеборо-ба” харпәрләхә илсен вьсәмәш куннәх кунти сыснасәне хамәр “Лидер” опычәпе типәлле тарантарас технологије сине куҗарт-мәр. Мән тетәр? Җенни җәннинех парат: самәртма паләртас килет. Еҗсем вәй илещә кәна-ха, җавәнпа та умри еҗсәнех ытти механи-затор-водительсәмпә те на-мәс курмасса шанатәп. Ка-ласа хәвармалла, Е-302 ко-силка паян уяр кунпа туллин уса курас төллемәле таләкә-пех хирте еҗлет.

Агрегат паян таләкәпех еҗре.

сысна ферминче те самәрт-ма хупнә сыснасәмпә пәррәмәш уйах кәтартавә-сәмпә таләкра 450 грамм ут хушрәс. Җакә үсәм сүлә пур-рине кәтаратә. Кәна туллин пурнаҗа кәртме Сыпайәнчә “Провими” технологийәпе комбикорм хатәрлемелли хамәрән цех пулни ала май-лә кәна. Мән туни пусламәш утәмәсә җеҗ. Сүлталәк вьсәләннә төле, акә, “Хлебобор-па” самәртмалли сысна-сәне кәтәвнә 800 пуҗа ситер-ме пәхатпәр.

– Ку аван. Паян җер еҗсәне җитсә хәл күнәсем валли вьлхә апачә ытлә-җитлә хатәрлещәне тар-машат. Сирән вьлхә кәтәвнә үстерме плансем пуррине кура ку еҗ “Лидер-па” “Хлебоборшән” та айк-нинчә тамастә ентә. – Паллах. Паян Ярапай-кассинче сумалли енесем 100 пуҗ пулсан, султаләк еҗсәне ку кәтәвә 150 пуҗа ситерес еҗ пулсаннә ентә. “Хлебобор” та 200 пуҗ вьрнаҗмаләх сарая пәтәмпәх сумалли енесем-пе тултарах төллемәле пур. Җакна тавәпәр та. Асаннә төллемәле кура пыратә те ентә вьлхә апачә хатәрлес еҗ. Кәҗал пирән пәтәмпе пурнаҗларамәр. Калатәп, малашнехи сүлсәнех кунти җер еҗсәне паләрмалла у-шәнүсем пулчә, хуҗалыхра вьлхәх отраслә малти вьра-на тухә. Җавна май тыра-пула мар, паха сенаж валли пәрса йышши культураҗсем-пе нумай сүл үсәкән курак-сәмпә акса үстерессе малти вьранта пулчә.

– Вәхәт нумаях иртмерә пулсан та, емәтсәмпә пур-наҗа кәнин пусламәш утә-мәсем пур-и? – “Хлебобор” хуҗалыхран

мобиллә бригада хатәр-ләрәмәр. Вәсем пулса җитнә анасем синчи курака хәвәрт сулса пуҗтарса кәртессә шанатәп. Ара, такамшән мар, хамәршән еҗсләтпәр-җке. Утси пынә хушәрах се-наж янтәламалли техника-на та еҗе хатәрлесе ситертәмәр: Е-281 тата “Союз-Аполон” хире тухма хатәр. Хәлхәле вара, теләр хут калатәп, пәтәм вәйпа паха утә хатәрлес еҗре уса куратпәр. Җавәнпа пәрлех кукуруза сумран сыхласа минералла үдобренипе а п а т а р а с и п е еҗсләтпәр. Кукуруза пире сәт валли кирлә. Икә хуҗа-ләхшән вәл кәҗалхи сүла 60 гектар. Сәмах продукция илесси сине кәрсә кәйнарән, теләр 1–2 уйәхран таләкра вәтамран “Лидерта” 2,5 тон-на, “Хлебобор” 3 тонна сәт илме пәхатпәр.

– Җенә технологи тенә-рен, енесәне кәтүре сүре-

тессипе те сирән җенәлөхсәмпә пур пулса?

– Җапла. Кәҗалтан эпир енесәне уләхсәмпә тәраҳ хә-валаса сүрес темерәмәр. Анланатпәр, ку вәл сәт сүхатни пулат. Икә хуҗа-ләхәра та паян енесәне симәс масса сүлса килсә ситерессине йөркеләрәмәр. Енесем фермарән пәр сүх-рәмри пәвәсем хәрне тухасчә. Унта вәсем валли симәс апат валли ятарлә кормушкәсәмпә. Енесәне кун-та кәтүссәмпә пәхасчә. Кәтү сүретес еҗре те җенә техно-логие сүл пани енесәне та-ләкра вьсә хут сума май па-рат. Ку кәлхәх укса.

– Җенә технологисәмпә ситәлөклә уса курса үсәм сүлөпе утни Республика кунне ситәнүссәмпә кәтсе илме май пачә-тәр?

– Лайах аса илтәртәр, ан-чах ку үсәм пәчәнен еҗлене-пе пулмаст. Җавәнпа та май килнине “Лидер” тата “Хлебобор” хуҗалыхсәнчә еҗскен хамәр еҗсәненсә җак кунсенче пурте паллә тәвакан Җаваш Республика-нин күнә ячәпе ашәннә саламла-тап. Пурне те икә хуҗалых-па еҗскен төп зоотехник Г. Григорьева, “Лидерти” 2-мәш уйрам пулсәхә В. Ква-сов, Сыпайри сысна фермин заведующий Г. Яковлев, О. Шишкина төп бухгалтер, “Хлебобор” хуҗалыхри хам-нә заместитель В. Грачев, Апчәр ене фермин заведу-ющий З. Палькова, завгар тата склад заведующий Е. Вишнева, МЖФ инженерә В. Бочкарев еҗсәненсәнен төлсәх илсә еҗлеме сәнетәп, пурне те уявпа са-ламлатәп, еҗре те, җемьере те яланах киләшү пултәр.

А. БЕЛОВ сән үкерчәкәсем.

Юн кунсенчи рубрика

САККУН ВӘЛ ПУРИНШӘН ТЕ ПӘРРЕ

Паян рубрикәна район прокурорән пулашаканә, 3-мәш класлә юрист Сергей Александрович Кабуркин ертсе пырат

НАЛУК ТҮЛЕ ТЕ ЛӘПКӘ СЫВӘР

Паян предприятисәмпә предпринимательсәмпә җас-җасах төрлә налуксәнчә пәрәнмалли сүл-йәр шыраҗсә. Ку маларах җапла пулнә пулсан, ун пек төсләхсәмпә пирки район хаҗачә тәтәшәх җыратчә. Паян вара налуқ законодательствине пәснине тата җакәншән ответ тыттарнине хаҗат страницисән-че курмастпәр. Мән тәрәтә кун хысәнчә?

Г. ЕРШОВ, С. МУРАШКИНА.

Налуқ түле те ләпкә сывәр, тени паянхи кунпа тачә җыһән-нә. Налуқ законодательствинчи йөркәсем улшәнсах тәни кунта йөркәсәне пәсас сүл-йәре хулласах тәрәт. Анчах кәтүри пәр вараланчәк вьлхәх пәтәм кәтәвә пәсәтә тени налуқ түлөксәмпә хушшинчә те куранкалатә-ха.

Паянхи кун Муркаш районәле налуқ түлессипе пухән-нә парәм пәтәмпе 17 миллион тенкә. Пулса тухнә лару-тәрура район прокуратури налуқ инспекцийәпе пәрле на-луқ сферинчә правәна пәсакансәне тулса паләртас төллемәле тәтәшәх рәйдсәмпә ирттерет. Җакәнта кашни эр-нере алкоголь тата спиртлә продукция сүтәкан пунктсәне төрәсләс практикәна та кәртәтәп. Ку төрәсләсәнчә эпир алкоголь продукцияне саккуна пәсмасар сутнине, унән па-халәхәне, сүту-илүре контрольпе касса машинисәмпә (ККМ) уса курнине төрәсләтпәр. Кәҗал куннашкәл төрәсләвпе ад-министративлә право йөркәне пәснә 13 төсләхә тулса па-ләртрәмәр, 13 индивидуаллә предпринимателе админи-стративлә майпа ответ тыттартамәр. Прокуратура кун пек чух уса куракан эффективлә мерәсен шутне тупәннә па-рәмсәне суда тавәҗ сүрупа тухса шыраса илесси кәрет. Кәҗал кун пек тавәҗ сүрусем 90 пулчә. Йөркәне пәснә характерлә төсләхсәмпә шутне индивидуаллә предприни-мательсәмпә транспорт услугисәмпә панә чухне ККМпа уса кур-маннине кәртмелле. Төрәсләсәнчә кунсәр пуҗне лицен-зи условийәсәне пәснине те төл пулат. Акә, сәмахран, чы-лайшә водителсәмпә рейс хысәннә медосмотр витәр ту-хассине, кашни эрнәрәх маршрутлә автобуссәне техос-мотр таратассине иккәмәш вьраңа хәварасчә. Җакнаш-кал ситәнлөхсәмпә прокуратура 4 административлә еҗ пуҗарса вәсәне Арбитражлә суда ярсә пачә.

Район прокурорә сүмәнчә налуқ парәмсәмпә пысәк пред-приятисәмпә еҗскен еҗ ушкәнә хуҗалыхсәнчә пулса тух-нә лару-тәруран тухмалли сүлсәне паләртатә. Җапла вара район прокуратури предпринимательсәмпә пәрлех төрлә предприятисәмпә те налуқ законодательствине сирәп пә-ханассине самантләхә та кун йөркинчә кәлармасть.

Пай җерәсен хуҗисәне пәлме

Җәрпе епле уса курмалла?

Җер ыйтәвә нияҗсанхинчә ытларах кун йөркәне тухнине шута илсә паян вулакансә ыйтәвәсәмпә сине район администрацийнә пурләх тата җер хутишәнәв-әсән пайән пусләхә Олег Иванович ТИМОФЕЕВ хурав-лалә.

– Ял хуҗалых төллемәле җерәсенчә илнә җер учас-токәпе е җер пайәпе унән хуҗи мәнле уса курайрат?

– Нумайшәне шухәшлат-таракан йыту. Җер учас-токән хуҗи 2008 сүлхи ян-варән 1-мәшә хысән хәйән участкане арендәна парай-рат, еткере хәварайрат, сүтайрат, улаштарайрат, устав капиталне кәртәйрет, салука хурайрат т. ыт. те. Җак еҗсәне тунә чух кадастр учетне тәнә җер җеҗ хуҗшә-ну объектә пулат. Унсәр тунә киләшү вәйра пул-маст. Җер пайәпе вара урахлах. Ял хуҗалых пәлтәрәшлә җерәсен җаврән-нәшә пирки федераллә сак-кун йышәннәранпа граж-дансен җер пайә пәрлехи җер харпәрләхәнчи пайсен правинчә шутланат. Вәсәмпә еҗлә хуҗшәну тә-васси те урахлах. Тәп уй-рәмләх: җер пайән хуҗи хәйән пай җерне арендәна параймаст. Арендәна җер пайәсен ытти участникәсем е вәсен представителәсем киләшсән җер участкане пәтәмәшле пама юрат. Җер пайне парнеләнә, улаштарнә, еткере хәварнә, устав капиталне кәртнә чух ана туянакан пәрлехи хар-пәрләх пайән участникә җеҗ пулса тарат. Унпа уса ку-рассине пайсәсен пәрлехи пухәвә җеҗ татса парат. Җер участкакә җинчә хресчен (фермер) хуҗалыхә йөркә-лес е унпа килти хушма ху-җалыхәра уса курас тәсен, җер участкане арендәна парай-рат, еткере хәварайрат, сүтайрат, улаштарайрат, устав капиталне кәртәйрет, салука хурайрат т. ыт. те. Җак еҗсәне тунә чух кадастр учетне тәнә җер җеҗ хуҗшә-ну объектә пулат. Унсәр тунә киләшү вәйра пул-маст. Җер пайәпе вара урахлах. Ял хуҗалых пәлтәрәшлә җерәсен җаврән-нәшә пирки федераллә сак-кун йышәннәранпа граж-дансен җер пайә пәрлехи җер харпәрләхәнчи пайсен правинчә шутланат. Вәсәмпә еҗлә хуҗшәну тә-васси те урахлах. Тәп уй-рәмләх: җер пайән хуҗи хәйән пай җерне арендәна параймаст. Арендәна җер пайәсен ытти участникәсем е вәсен представителәсем киләшсән җер участкане пәтәмәшле пама юрат. Җер пайне парнеләнә, улаштарнә, еткере хәварнә, устав капиталне кәртнә чух ана туянакан пәрлехи хар-